

УДК 332.8 : 336.717.111 : 330.567.25

Н.ЛИСЕНКО

Київський національний економічний університет

**ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ РОЗРАХУНКІВ
ЗА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ ШЛЯХОМ ПОГАШЕННЯ
ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДЕРЖАВИ ЗА ЗНЕЦІНЕНИМИ ГРОШОВИМИ
ЗАОЩАДЖЕННЯМИ ГРОМАДЯН**

Досліджуються обліково-економічні аспекти проведення розрахунків за житлово-комунальні послуги. Розглядаються схеми погашення заборгованостей розрахунків за спожиті житлово-комунальні послуги.

Одним з важливих напрямів, завдань і заходів з виконання Загальнодержавної програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 рр. [1] є покращення фінансово-економічного стану підприємств житлово-комунального господарства (ЖКГ), створення умов для їх беззбиткової діяльності. Для забезпечення діяльності підприємств ЖКГ, підвищення рівня оплати за енергоносії необхідно ліквідувати заборгованість минулих років за спожиті житлово-комунальні послуги (ЖКП) населенням, підприємствами, установами і організаціями, що фінансуються з бюджетів усіх рівнів, та забезпечити повну оплату всіма споживачами поточного споживання цих послуг. За даними Держжитлокомунгоспу України [2] станом на 01.08.2005 р. рівень заборгованості за ЖКП становив: госпрозрахункових підприємств – 2,2 млрд. грн., бюджетних установ – 272 млн. грн., а заборгованість населення склала більше 7 млрд. грн. У свою чергу, загальна заборгованість тільки за природний газ підприємств комунальної теплоенергетики станом на цю ж дату склала 2,5 млрд. грн., що спричиняє кризу неплатежів та значні труднощі, пов'язані з початком опалювального сезону 2005-2006 рр.

Тому, в державі розробляються механізми на законодавчому рівні, які дозволять погасити частину заборгованості населення за ЖКП. Так, відповідно до стратегії і способів відновлення знецінених грошових заощаджень, визначених Законами України «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України» [3] та «Про Державний бюджет України на 2005 рік» Кабінету Міністрів України доручено здійснити у 2005 р. розрахунки з погашення зобов'язань держави по знецінених грошових заощадженнях громадян в установах Ощадного банку колишнього СРСР та державних цінних паперах колишнього СРСР шляхом погашення заборгованості громадян, що утворилася станом на 01.09.2004 р., за спожиті електричну і теплову енергію, при-

родний газ, тверде паливо, послуги водопостачання і водовідведення, квартирну плату в обсязі 6 млрд. грн. [4].

Сформулюємо основні, на наш погляд, принципи побудови державою системи розрахунків з населенням та підприємствами – надавачами ЖКП, які покладені в основу запроваджених механізмів. Зокрема це принципи:

- подальшого реформування ЖКГ і впровадження та закріплення ринкових відносин між всіма учасниками ринку;
- відновлення балансу платоспроможності учасників ринку ЖКП;
- справедливого і підтримуючого сприяння соціальному розвитку та пом'якшенню соціально-політичної напруги в суспільстві;
- права громадян на відшкодування знецінених заощаджень та право вибору;
- сприяння економічним трансформаціям та інституціональному розвитку.

Отже, центральні органи виконавчої влади вже завершують остаточні доопрацювання механізмів реалізації ст.39 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік", щоб погасити борги населення за спожиті ЖКП минулих років. На виконання Постанови КМУ від 29.07.2005 р. №664 [5] підприємства і організації ЖКГ здійснюють операції згідно Порядку проведення у 2005 р. розрахунків з погашення зобов'язань держави за знеціненими грошовими заощадженнями громадян в установах Ощадного банку колишнього СРСР шляхом погашення заборгованості за житлово-комунальні послуги [6] (далі – Порядок). Цей Порядок визначає механізм проведення у 2005 р. розрахунків з погашення зобов'язань держави за знеціненими грошовими заощадженнями громадян України, вкладеними до 2 січня 1992 р. в установи колишнього Ощадного банку СРСР, що діяли на території України, правонаступником якого є ВАТ "Ощадбанк" (далі – знецінені заощадження), за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам шляхом погашення заборгованості таких громадян за спожиті електричну і теплову енергію, природний газ, тверде паливо, з послуг водопостачання і водовідведення, плати за користування житлом (квартирної плати) (далі – ЖКП), що утворилася станом на 01.09.2004 р., за рахунок платежів до державного бюджету з погашення податкового боргу минулих років, у тому числі розстроченого, підприємств (структурних підрозділів підприємств) ЖКГ, паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) та інших підприємств, що надають ці послуги (далі – підприємства-надавачі ЖКП), заборгованості за видами податків, визначених у п.24 ст.12 Закону України "Про Державний

бюджет України на 2005 рік", а також пені, штрафних санкцій, нарахованих у зв'язку з порушенням податкового законодавства, частини виручки від реалізації природного газу у 2000 р., що надходила як плата за транзит природного газу через територію України, повернення бюджетних позичок та кредитів, наданих під гарантію Кабміну України, у тому числі шляхом переведення боргу; погашення податкових зобов'язань підприємств-надавачів ЖКП, що виникають в результаті проведення зазначених розрахунків.

У регіонах розрахунками займаються комісії при місцевих органах виконавчої влади, які були створені для реалізації завдань Закону України "Про реструктуризацію заборгованості з квартирної плати, плати за житлово-комунальні послуги, спожиті газ та електроенергію" [7]. Оскільки всі розрахунки з погашення знецінених заощаджень стосуються лише заборгованості станом на 01.09.2004 р., то поточна оплата ЖКП є обов'язковою, оскільки вона не підлягатиме погашенню за рахунок заощаджень. Відповідно до ч.3 ст.20 Закону України "Про житлово-комунальні послуги" [8] споживач зобов'язаний укласти договір на надання ЖКП з виконавцем на основі типового договору, оплачувати їх у строки, встановлені договором, а у разі несвоєчасного здійснення платежів сплачувати пеню у розмірах, встановлених законом чи договором. Громадяни, які уклали договори на реструктуризацію заборгованості, мають право звернутися до комісій для переоформлення договору про виплату реструктуризованої заборгованості за рахунок знецінених заощаджень.

Відповідно до п.6 Постанови №664 Міністерству будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства доручено вжити заходів до організаційного забезпечення розрахунків та їх методологічного супроводження. Що стосується обліково-аналітичних аспектів, то підприємствам-учасникам слід врахувати особливості обліку операцій таких розрахунків, які визначатимуться наступними чинниками:

- адресністю списання заборгованості громадян за ЖКП по пред'явлених розрахункових чеках Ощадбанку шляхом погашення зобов'язань держави за знеціненими заощадженнями;
- отриманням підприємствами, які надають ЖКП, субвенції державного бюджету перерахованої місцевим бюджетам через рахунки в органах Державного казначейства для здійснення розрахунків;
- відображенням в обліку підприємств ЖКП:

1) заборгованості бюджету за знеціненими заощадженнями громадян на дату оприбуткування розрахункового чеку;

2) податкових зобов'язань з ПДВ по операціях розрахунків не на дату списання заборгованості споживачам за прийнятими чеками, тоб-

то не методом нарахування, а за касовим методом, тобто за датою надходження таких коштів з бюджету на казначейський рахунок підприємства згідно п.7.3.5 Закону України “Про податок на додану вартість” від 03.04.1997 р. №168, із змінами.

Тому, виходячи з норм, встановлених чинним законодавством та тих, які передбачаються до прийняття органами державного управління, при реалізації механізмів, прописаних в досліджених нормативно-правових актах, слід розглядати декілька можливих схем погашення заборгованостей учасників розрахунків. На нашу думку, слід очікувати наступних:

- проведення розрахунків грошовими коштами субвенції, зарахованими на спеціальні рахунки, відкриті учасникам розрахунків в органах Державного казначейства, з метою погашення кредиторської заборгованості минулих років станом на початок року, поточної та авансових проплат підприємств ЖКГ за енергоносії;

- проведення взаємозаліків заборгованостей підприємств ЖКГ, ПЕК з податкового боргу державному і місцевим бюджетам;

- у разі відсутності кредиторської заборгованості підприємства – надходження грошових коштів субвенції в оплату заборгованості населення за спожиті ЖКП шляхом погашення державою зобов’язань за знеціненими заощадженнями.

Реалізація механізмів проведення розрахунків згідно нормативно-правових актів потребує відповідного документального оформлення запроваджених господарських операцій і забезпечення всіх учасників розрахунків, у т.ч. і підприємств ЖКГ бланками форм документів. Для здійснення розрахунків вводяться наступні форми документів:

- довідка про обсяги заборгованості за житлово-комунальні послуги;
- розрахунковий чек;
- реєстр списання заборгованості громадян за спожиті житлово-комунальні послуги по підприємству;
- реєстр розрахункових чеків, отриманих підприємством;
- протокол погодження розрахунків;
- реєстр протоколів погодження сум розрахунків з погашення зобов’язань держави, які є бухгалтерськими документами і, очевидно, повинні підписуватися головними бухгалтерами та керівниками відповідальних за проведення розрахунків підприємств та інших учасників проведення розрахунків, а також скріплені печаткою відповідного підприємства;
- спрощена форма заяви про переведення (уступку) боргу;

- довідка про наявність на 01.01.2005 р. заборгованості з сплати визначених у п.24 ст.12 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" податків і зборів (обов'язкових платежів) до Державного бюджету, яку не погашено на дату видачі довідки, а також пені, штрафних санкцій, нарахованих у зв'язку з порушенням податкового законодавства зі строком дії зазначеної довідки – 10 днів;
- довідки Мінфіну України, Державного казначейства згідно п.7 Постанови №664;
- акт погашення розрахункових чеків на суми проведених розрахунків.

На сьогодні типовими проблемами, які стримують отримання чеків та свідчать про недоліки процедур документального оформлення господарських операцій зазначимо наступні: форми довідок про обсяги заборгованості не відповідають вимогам Постанови №664 (друкується одна довідка без заяви та квитанції); заповнення та оформлення довідок не відповідають вимогам (виконуються з використанням печаток "для листів", трикутних штампів, підписів без розшифровки прізвищ відповідальних осіб) тощо.

Таким чином, у результаті прийняття нормативно-правових актів [5, 6], які регламентують новий порядок розрахунків за ЖКП, відбуваються зміни в традиційних методологічних підходах щодо відображення в бухгалтерському обліку зазначених розрахунків та методики їх здійснення. Для відображення в обліку операцій розрахунків за знеціненими заощадженнями доцільно відкрити субрахунок 648 «Розрахунки за знеціненими заощадженнями» до рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами», на цьому субрахунку вести облік розрахунків з бюджетом за операціями розрахунків з погашення знецінених заощаджень. За дебетом субрахунку відображати нарахування належних до відшкодування з бюджету сум списаної заборгованості громадян за спожиті ЖКП відповідно до сум в реєстру отриманих підприємством розрахункових чеків Ощадбанку до дати надходження грошових коштів субвенції на казначейський рахунок, а за кредитом – отримані з бюджету платежі згідно протоколів погодження розрахунків. У таблиці наведемо приклади відображення підприємствами – надавачами ЖКП операцій, пов'язаних з погашенням дебіторської заборгованості громадян та розрахунками держави за знеціненими заощадженнями. Зауважимо, що за оперативними даними станом на 08.09.05р. ВАТ "Ощадбанк" було видано 26546 розрахункових чеків всього на суму 18 млн. 324 тис. 133 грн. Зокрема, найбільше було видано у областях: Донецькій – 5883 чеки на суму 4,38 млн.грн., Харківській – 2126 на суму 1,19 млн. грн., Дніпропетровській – 1991 на суму 1,57 млн. грн.;

Тернопільській – 1820 на суму 0,92 млн. грн. Найменшу кількість чеків видано у Одеській області – 46 чеків на суму 33 тис. грн., в м.Києві – 89 чеків на суму близько 160 тис. грн., Миколаївській області – 91 чек на суму близько 64 тис. грн. [2]. А це свідчить про те, що підприємства вже в серпні-вересні 2005 р. повинні були відображати в обліку господарські операції, які наведені в таблиці і, відповідно, в звітності та оподаткуванні з урахуванням їх специфіки і особливостей.

Відображення операцій, пов'язаних з погашенням заборгованості громадян за ЖКП та розрахунками держави за знеціненими заощадженнями

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	Списано заборгованість громадян за спожиті послуги водо-, тепlopостачання, водовідведення за тарифами з ПДВ згідно сум розрахункових чеків	648	361	24000
2	Відображено оплата казначейством бюджетної заборгованості відповідно до протоколів погодження сум розрахунків з погашення зобов'язань держави за знеціненими заощадженнями	311	648	24000
3	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ (за касовим методом)	643	641	4000
4	Відображено погашення заборгованості за природний газ, електроенергію, податкового боргу тощо відповідно до протоколів погодження сум розрахунків коштами субвенції	631, 641	311	24000
5	Відображено податковий кредит з ПДВ за розрахунками (наприклад, за водопостачання і водовідведення – за касовим методом згідно п.11.11)	641	644	4000

Таким чином, у результаті проведених досліджень щодо обліково-економічних аспектів проведення розрахунків за ЖКП шляхом погашення зобов'язань держави за знеціненими грошовими заощадженнями громадян, встановлено що:

- запроваджені механізми розрахунків базуються на основі принципів побудови державою системи розрахунків;
- низка чинників та нововведень спричиняють особливості бухгалтерського обліку розрахунків і їх відображення у фінансовій звітності;
- запроваджено нові форми їх документального забезпечення та існують типові недоліки заповнення первинних документів, що необхідно враховувати в практичній діяльності підприємств;

- очікується декілька схем погашення заборгованостей учасників розрахунків.

З урахуванням зазначеного та з метою надання практичної допомоги підприємствам ЖКГ пропонуються методологічні підходи до відображення в бухгалтерському обліку розрахунків та методики їх здійснення.

1. Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки.: Закон України №1869-IV від 24 червня 2004 р.

2. <http://www.djkg.gov.ua> – сайт Держжитлокомунгоспу України.

3. Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України: Закон України №537/96-ВР від 21.11.1996 р..

4. Про Державний бюджет України на 2005 рік: Закон України №2285 від 23.12.2004 р., із змінами.

5. Про заходи щодо проведення у 2005 році розрахунків з погашення зобов'язань держави за знеціненими грошовими заощадженнями громадян в установах Ощадного банку колишнього СРСР шляхом погашення заборгованості за житлово-комунальні послуги: Постанова Кабінету Міністрів України №664 від 29.07.2005 р.

6. Порядок проведення у 2005 році розрахунків з погашення зобов'язань держави за знеціненими грошовими заощадженнями громадян в установах Ощадного банку колишнього СРСР шляхом погашення заборгованості за житлово-комунальні послуги, затверджено Постановою КМУ від 29.07.2005 р. № 664.

7. Про реструктуризацію заборгованості з квартирної плати, плати за житлово-комунальні послуги, спожиті газ та електроенергію: Закон України №554-IV від 20.02.2003 р.

8. Про житлово-комунальні послуги: Закон України № 1875-IV від 24.06.2004 р.

Отримано 28.08.2006

УДК 338.24.021.8 : 332.8

А.В.БАБАК

ВБО «Інститут місцевого розвитку», м.Київ

ВПЛИВ РЕГУЛЮВАННЯ ТАРИФІВ НА РОЗВИТОК ТА РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Аналізується ринок послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій. Пропонується механізм реалізації принципів сприяння розвитку конкурентних відносин на ринках житлово-комунальних послуг, запровадження виваженої системи регулювання тарифів за методом граничних цін.

Серед питань, які набувають сьогодні актуальності в результаті запровадження Загальнодержавної програми розвитку та реформування житлово-комунального господарства та набрання чинності Законів України «Про житлово-комунальні послуги», «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки» та «Про теплопостачання», є визначення реальних механізмів реалізації принципів сприяння розвитку конкурент-